

KURT TUHOLSKI (1890–1935) bio je uticajni nemački novinar, satiričar i književnik, koji je pisao i pod pseudonimima Kasper Hauzer, Peter Panter, Teobald Tiger i Ignac Vrobel. Diplomirao je na studijama prava, a ubrzo potom regrutovan je za borbu u Prvom svetskom ratu. Ratno iskustvo će od njega napraviti doživotnog pacifistu. Na meti njegove satire prvenstveno se nalazio nacionalsocijalizam, zbog čega je 1929. morao da napusti Berlin i do smrti živi u egzilu u Švedskoj. Njegov poslednji članak u čuvenom časopisu *Die Weltbühne* izašao je u januaru 1933, do avgusta iste godine oduzeto mu je nemačko državljanstvo, a knjige su mu spaljene na lomači pod optužbom da su ogrezle u „književnoj pornografiji”. Njegovo delo obuhvata na hiljade ispisanih stranica, od kojih se izdvajaju romani *Schloß Gripsholm* (1931) i *Rheinsberg* (1912), komedija *Christoph Kolumbus oder Die Entdeckung Amerikas* (1932), ilustrovana knjiga *Deutschland, Deutschland über alles* (1929). Umro je od predoziranja pilulama za spavanje. U njegovu čast dodeljuju se dve nagrade: PEN Tuholski u Švedskoj i Nagrada „Kurt Tuholski” u Nemačkoj.

b

Kurt Tuholski
DVORAC
GRIPSHOLM

edicija

KIRKA

sa nemačkog preveo

Slobodan Damnjanović

uredništvo, lektura, korektura

Anja Marković

Tijana Petković

Aleksandar Šurbatović

naslov originala

Kurt Tucholsky

SCHLOß GRIPSHOLM

*I mi možemo da zatrubimo glasno
i po zemlji celoj se uzdignemo;
ali draži nam je šetnja po majskom danu,
kad jagorčevina zamiriše i drozdovi pevati stanu,
pa na obali potoka tiho u misli utonemo.*

Teodor Storm

PRVO POGLAVLJE

1

Izdavačko preduzeće Ernesta Rovolta
Berlin, W 50
Ulica Pasauer 8/9

8.jun

Dragi gospodine Tuholski,

Puno Vam hvala za pismo od 2. juna. Vašu knjigu smo uzeli u obzir. Danas je nešto drugo na dnevnom redu.

Kao što znate u poslednje vreme uglavnom objavljujem političke knjige kojima se i Vi prilično bavite. Sada bih želeo da ponovo dam šansu takozvanoj

*„lepoj književnosti“. Imate li nešto u tom smislu? Reci-
mo neku malu ljubavnu pripovest? Razmislite o tome!
Knjiga ne sme da bude skupa i za početak bih je obja-
vio u deset hiljada primeraka. Moji prijatelji, knjiža-
ri, svaki put mi kada se sretnemo kažu da ljudi vole
da čitaju nešto tako. Kako sa tim stoje stvari? Kod nas
još stoje vaših 46 Rajhs maraka. Na koju adresu da ih
pošaljemo?*

*’
Vaš (ushićeni)
Ernest Rovolt*

Dragi gospodine Rovolt

10. juni

Hvala na pismu od 8 juna

Ljubavna priča... dragi prijatelju u kom smislu? Ljubav u današnje doba? Volite li Vi nekog? Ko još danas voli.

Ipak bi neka mala letnja priča bila bolja.

Stvar nije baš tako jednostavna. Vi znate koliko mi smeta da javnost opterećujem sopstvenim mukama – to dakle otpada. Osim toga, ja svaku ženu varam sa pisaćom mašinom i stoga ništa romantično nisam doživeo. Treba li možda da izmislim neku priču.

Maštu danas imaju samo poslovni ljudi i to onda kad ne mogu da broje i računaju. Tada im mnogo toga pada na pamet. Neko kao mi...

Ako ne pišem o onom o čemu ljudi vole da razmišljaju („Grofica je skupila svoju haljinu od svile i, ne udostojivši grofa pogledom, sjurila se niz stepenice zamka”), onda mi ostaje problem braka kao krevetske gimnastike, „ljudske ustanove” i svedočenje o stvarima koje nam se ne dopadaju. Odakle da uzmemo a da ne krademo od Vijona?

Kada već spominjemo poeziju:

Zanima me kako se desilo da vi u članu 9 našeg ugovora ubacite 15% primeraka koji se uzimaju od honorara. Toliki broj primeraka nikad ne šalžete recenzentima i kritičarima! Da, toliko iscedite od ubogih autora! Pa ne čudi me što vi živite u svili i kadifi, dok mi jedva sastavljamo kraj sa krajem. Ali to nije sve.

Znam da mi dugujete. To što mi dođete 46 maraka silno me raduje. Novac mi kao obično možete poslati na staru adresu. Uostalom, naredne nedelje idem na odmor.

*Srdačan pozdrav,
Vaš Tuholski*

Izdavačko preduzeće Ernesta Rovolta
Berlin, W 50
Ulica Pasauer 8/9

12. juni

Dragi gospodine Tuholski,

*Mnogo Vam hvala na pismu, poslatom 10. juna
Tih 15% primeraka izuzetih od vašeg honorara,
verujte mi, jeste jedina mogućnost zarade. Najdraži
gospodine Tuholski, ako pogledate naš završni račun
onda ćete shvatiti koliko je teško biti ubogi izdavač.
Bez tih 15% ja ne bih mogao da opstanem i sasvim*

sigurno bih umro od gladi. A to nije u Vašem interesu.

O letnjoj priči treba dobro da razmislite. Ljudi pored politike i onoga što se trenutno događa vole i stvari koje mogu da poklone svojoj ljubavnici. Ne možete da verujete koliko se to traži. Mislio sam na neku malu priču, ne suviše obimnu, recimo 15-16 tabaka, prefinjenih osećanja u nekom mekom povezu sa šarenim koricama. Sadržaj vi birate.

Hteo bih da vam izađem u susret i da umesto dosadašnjih 15% broj primeraka izuzetih od honorara smanjim na 14%. Kako vam se dopada naš novi izdavački katalog? Želim Vam prijatan odmor i puno Vas pozdravljam.

*Vaš
Ernest Rovolt*

15. juni,

Dragi gospodine Rovolt,

Na novom katalogu dominira vaša karikatura iz Gulbransonovog pera. Sasvim vas je tačno prikazao, kako zamišljeni sedite na obali reke i pecate krupne ribe. Mamac od 14% nije dovoljno veliki – 12% je sasvim dovoljno. Razmislite malo o otme i omekšajte vaše tvrdo izdavačko srce. Na 14% ne mogu da pristanem; moj zahtev je 12%.

Ovo pismo pišem u velikoj žurbi sa tako reći jednom nogom u vozu. Kroz sat vremena putujem u Švedsku.

KURT TUHOLSKI

Tokom ovog odmora nemam nameru da radim; hoću da se odmaram i gledam u drveće.

Kad se vratim još jednom možemo pretresti čitavu stvar. Ali sad vam šaljem puno pozdrava i želim uspešno i prijatno leto. I ne zaboravite: 12%.

*Puno pozdrava
Vaš odani Tuholski*

Potpisao – zalepio koverat – platio poštarinu – i sve to tačno u 8.20 h. U 9.20 h iz Berlina polazi voz za Kopenhagen. A sad moram da pokupim Princezu.

2

Glas je bio alt i zvala se Lidija.

Karl i Jakob svaku ženu sa kojom se neko od nas trojice zabavlja zvali su Princeza; i to iz poštovanja prema njenom suprugu. Tako je i ova postala Princeza; ali više nijedna druga nije smela tako da se zove.

Ona nije bila princeza.

Bila je ono što u sebi obuhvata sve moguće osobine i nijanse: bila je sekretarica. Bila je sekretarica bezobličnog, debelog gazde; jednog dana sam imao prilike da ga vidim: bio je stvarno odvratan; a između njega i Lidije...ne! Takve se stvari uglavnom dešavaju u romanima. Između njega i Lidije postojao je onaj zanimljiv odnos koga sa njegove strane obeležavaju simpatija, nervozna strpljivost i poverenje, a sa njene naklonost, odbojnost i strpljiva nervoza: ona je bila

njegova sekretarica. Taj čovek je imao titulu generalnog konzula; inače bavio se proizvodnjom i trgovinom sapuna. Svuda po njegovoj kancelariji ležali su paketi sa sapunima, pa je debeljko mogao da ima izgovor za masne ruke.

U naletu vladarske velikodušnosti generalni konzul je Lidiji odobrio pet nedelja godišnjeg odmora a onda se odvezao u Abaciju¹. Sinoć je otputovao – naravno u spavaćim kolima. U kancelariji je ostavio svog šuraka i zamenu za Lidiju. Mene njegovi sapuni nisu zanimali; zanimala me je samo Lidija.

Sačekala me je ispred kuće sa koferima pored sebe. „Zdravo”

„Kude li si se do sada deo?” rekla je Princeza što je taksistu zadivilo, jer mu se učinilo da ona govori nekim kineskim dijalektom. Ali, to nije bio kineski; bio je to Mizingiški² govor.

Mizingiški način govora nastaje onda kada neko ko iz nižih nemačkih socijalnih slojeva počne da govori visokonemačkim narečjem. Takav se čovek s mukom vere uz gramatičku strminu, a onda se kad mu se čini da je došao do cilja, oklizne i padne tamo odakle je počeo svoje patnje - u naručje svog voljenog niskonemačkog govora. Lidija je rođena i odrasla u Rostoku, i ovim idiomom je savršeno vladala.

¹ *Abbazia* (it.) – današnji grad Opatija, u Hrvatskoj.

² *Missingsch* (nem.) – sociolekt nižih klasa u Nemačkoj, naročito karakterističan na severu zemlje.

To nije bio saljački, bio je to gradski niskonemački govor. U njemu visokonemački deluje kao ruganje i karikatura; to je kao kad bi seljak u njivu otišao u fraku i sa cilindrom na glavi. Cilindar seljačkoj tikvi stoji ko piletu sise... I severni Nemci kad hoće blago da se podsmehnu potrebi prostih ljudi da budu otmeni i obrazovani, uvek za njihov opis koriste niskonemački govor... A Lidija je koristila svaku priliku da se upravo tako izražava. Ovde se takva prilika ukazala.

„Moš' mi verovati da noćaske oka nisam sklopila”, rekla je i sigurnim i samouverenim pokretima počela da pomaže meni i taksisti da unesemo stvari u gepek. I mi smo pakovali. „Stavi tog jazavičara ovdena”. Jazavičar je bila torba ludački natrpana uglavnom nepotrebnim stvarima. Bila je uzor tačnosti. Na nosu su joj ostali tragovi pudera. Krenuli smo.

„Gospa Kremer kaže”, započela je Lidija „da treba da ponesem bundu i topli kaput. U Švedskoj, kaže gospa Kremer, leto ne postoji. Tamo je uvek zima. Ja joj ič ne verujem.” Gospa Kremer je bila Princezina kućna pomoćnica. Prala je stepenice, čistila stanove, i u sve se razumela. Prema meni je, mada samo se dugo poznavali, uvek pokazivala veliku dozu nepoverenja. Imala je dobar njuh. „Kaži ...je li tamo baš toliko hladno?”

„Baš čudno”, rekao sam, „šta Nemcima pada na pamet kad misle na Švedsku: švedski punč, strašna hladnoća, čuveni ratnik Ivar Beskostni, šibice, plavuše i strašna hladnoća. Ipak, sada tamo nije hladno”.

„Dakle, ipak je hladno”.

„Sve su žene cepidlake”, rekao sam.

„Sve osim tebe”, rekla je Lidija.

„Ja nisam žena”.

„Ali si cepidlaka.”

„Dozvoli” rekao sam. „Ovde se potkrala logička greška. Pre svega treba razlikovati da li *pro primo*...”

„Hajde, poljubi Lidiju”, rekla je dama.

Ja sam poslušao naređenje, a šofer koji je u retrovizoru video šta radim, blago i sa neodobravanjem je odmahnuo glavom.